

nesmírně inspirativní – pozornost, kterou věnoval sémantice v rámci funkční perspektivy větné, ovlivnila mou orientaci. Konzultace a diskuse s ním podnítily vyhraňování mého zájmu směrem k sémantice ve spojení se syntaxí.

Zásadní pro mě byla také pozornost, jakou věnoval profesor Firbas specifičnosti vědeckého diskursu, jeho objektivnosti a sdělnosti zároveň. Odvolával se na příklad svého učitele profesora Josefa Vachka s požadavkem, že čtenáře vědeckého textu je záhodno vést za ruku. Uváděl z vlastní zkušenosti, jak podstatný je ještě postup od poznání intuitivního, globálního, k poznání formulovanému v konceptech, a skromně i s oprávněnou hrdostí na svou práci mluvil o poslední této fázi jako o formulačním zápase.

Vzpomínám vděčně na svého univerzitního učitele, obdivuhodnou integrální osobnost. Ztělesňoval mravní jistotu, byl obecně encyklopedicky vzdělaný, nechal se okouzlovat kulturními hodnotami, byl to člověk hluboce oduševnělý a kulturní.

prof. PhDr. Jaroslav Peprník, CSc.

Za Janem Firbasem

Můj život v anglistice je zarámován tím, co pro mne učinil Jan Firbas, můj dobrý duch. Byl to on, kdo mne navrhl na pomocnou vědeckou sílu v Anglickém semináři. To bylo tehdy prestižní místo. Poskytovalo trvalý přístup k seminární knihovně, dávalo pověření k přebírání časopisů z Britské rady, ale hlavně umožňovalo osobnější kontakt s panem profesorem Vachkem i profesorem Štěpaníkem. Na konci třetího ročníku mi Jan Firbas naléhavě radil, abych si zažádal o účast na letní škole Londýnské univerzity. Já sám, který do té doby byl nejdále na západ patnáct kilometrů od svého rodného města (na kole za spolužákem), bych se nebyl toho nikdy z vlastní iniciativy odvážil. Ale tak díky jemu jsem se octnul poprvé v Británii, a mohl z těchto zážitků žít dalších patnáct let, než jsem směl do Anglie vycestovat podruhé. Když jsem složil státnice, Jan Firbas s profesorem Vachkem mi radili, abych si udělal doktorát. Po roce intenzivní práce se tak stalo a Jenda na oslavu toho vzal

mne a další pomocné vědecké síly do kina na Jindřicha V. s Laurencem Olivierem.

Další akce typu dobrý duch se uskutečnila po dvou letech. Byl jsem tehdy pomocný stavební dělník a Jenda z obavy, že v nové profesi bych mohl vyjít z cviku v anglistice, mi umožnil navštěvovat podvečerní seminář z jazyka. Myslím, že kdyby stranický orgán na fakultě byl zjistil, že na akademickou půdu dochází pétépák, mohl Jenda z toho mít malér. Ale on byl člověk statečný.

Tuto statečnost projevil mnohokrát v těžkých dobách, a to jak v situacích týkajících se jeho samotného tak i v situacích spoluúčitelů a studentů na anglistice. Byl to dále člověk spravedlivý, v tom starobylém biblickém smyslu, takže při hodnocení studentů vždycky pečlivě zvažoval, aby někomu neublížil. V práci byl jistě vzorem pro všechny kolem něho. Dovedl se plně soustředit na sféru vědeckého zkoumání, již si vybral, a s precizností a smyslem pro detail analyzovat a postupně vytvářet syntézu poznaného.

Nestýkali jsme se pravidelně, protože on byl v Brně a já od roku 1954 v Olomouci, ale jak už to někdy u přátel bývá, pauzy mezi setkáními nezpůsobily vzdálení se od sebe navzájem – prostě jako by nebyly. Jako mladý student jsem se cítil poctěn, že mě představil svým rodičům. Dosud v duchu úplně jasně vidím jeho maminku – taková drobná, křehká bytost, z níž dobrota přímo vyzařovala. Jeho tatínek mě zajímal zase proto, že Jenda byl na něj podobný. Díky Jendovi jsem poznal i několik vzácných lidí, jako sourozence Michalovy, Elišku Kloboukovou, Ivana Gaďourka.

V posledních letech se Jenda vracel ke vzpomínkám ještě vzdálenějším, než byly univerzitní roky, a skrze tuto mozaiku životních zážitků mi dával nahlédnout do svého života jako smysluplného celku, v němž se vícekrát, v různých klíčových situacích, projevil zásah Prozířetelnosti, usměrňující jeho životní dráhu. To se týkalo jak přežití válečných let na Jazykovém institutu, tak druhé volby univerzitního vzdělání (přechodu od medicíny, oboru jeho tatínka, k jazykovědě a filozofii). I jeho rok strávený na studiu v Anglii r. 1948/49 a přítomnost jeho Helenky byly na pozadí doby tak trochu zázrak. Jeho nastávající což jsem poznal právě tehdy, v Londýně, a začal jsem si jí už tehdy vážít. Během těch nelehkých roků, jež následovaly po r.1949 do r.1989, zažil on mnohé, co od něj vyžadovalo osobní integritu a statečnost, a právě opora manželky mu byla velkou posilou.

Ale ještě jsem neskončil s výčtem všeho toho, za co vděčím Janu Firbasovi. Když mi byla v 59 letech povolena kandidatura, on se ujal jejího vyřízení. O deset let poté psal důkladný návrh na můj postup k habilitaci a profesuře. Díky jemu se tedy mohu pokládat za stoprocentního absolventa Masarykovy univerzity. Když se setkal se mnou, aby získal podklady, vyjádřil se tak nějak, že toto ještě v životě musí uzavřít. Jako by on měl ke mně dluh, a ne já k němu.

Na tomto místě přiznávám otevřeně, že vůči němu mám a budu mít dluh. Částečně se ho snažím splácet tím, že Jana Firbase mám před sebou jako živý vzor. A napadá mi, že kdyby bylo u nás více lidí jako on, byli bychom o krůček blíže ke království božímu na zemi.

*PhDr. Jan Pokorný,
farář českobratrské církve evangelické v Brně*

Džentlmen mezi námi

“Gentle manners are a fit robe for firm principles”

Jak jsme znali prof. Firbase, mohli bychom dosvědčit, že byl jedním z mála džentlmenů v naší společnosti. Nešlo při něm jen o korektní a slušné chování, nýbrž především o noblesní laskavost, kterou projevoval v přístupu k přátelům, kolegům a studentům. Měl rozsáhlé a hluboké znalosti, dosáhl vědecké úrovně mezinárodního formátu. Ve svém oboru si byl jist velikými logickými souvislostmi i znalostí drobných detailů. To mu poskytovalo pevnou autoritu spojenou s velkorysou laskavostí. Byl dalek jakékoli namyšlenosti nebo urážlivé ješitnosti, která bývá pokusem jinak vysoce vzdělaných jedinců. Jako jiné vědecky skutečně přínosné badatele ho provázela v jádru osobnosti nenápadná *pokora*. Právě ta je jedním z cenných prvků jeho lidského odkazu. Jestliže se na prahu třetího tisíciletí chystáme nejen vzdělanostně, nýbrž také duchovně a mravně přispět něčím do základů celoevropské kultury, pak to mají být kromě hlubokých a soustředěným studiím nabytých znalostí právě tyto etické hodnoty.